

Barnehagenes oppfølging av sårbare barn og familier under koronakrisen

Notat fra undersøkelse i Bydel Søndre Nordstrand gjennomført i april 2020

Forfatter: Trine Myrvold

REACH-notat 4/2020

Barnehagenes oppfølging av sårbare barn og familier under koronakrisen

Undersøkelsen og datamaterialet

Notatet er basert på en nettbasert spørreundersøkelse gjennomført av REACH - forskningsmiljø for tverrfaglig forskning på barnehager og barndom i storbyen ved OsloMet i perioden 3. til 16. april 2020 til alle ansatte (unntatt styrere) i kommunale og private barnehager i Bydel Søndre Nordstrand i Oslo. Bydelen deltar i REACH-samarbeidet, og har bidratt i utforming av spørreskjemaet og i utsendelsen av undersøkelsen. Undersøkelsen var anonym, dataene eies av OsloMet og analysene er gjennomført av forskere ved OsloMet.

Svarprosent

Spørreundersøkelsen ble sendt til ca. 500 barnehageansatte. Ved fristens utløp 16. april, hadde 249 ansatte deltatt i undersøkelsen, dvs. en svarprosent på 50. Alle deltakere har vært sikret full anonymitet i gjennomføringen av undersøkelsen, noe som innebærer at purring bare har vært mulig som en påminnelse til alle mottakere av henvendelsen om deltakelse.

78 prosent av deltakerne i undersøkelsen jobber i kommunale barnehager, mens 22 prosent jobber i private. Omtrent 60 prosent av alle ansatte i barnehager i bydelen arbeider i kommunale barnehager. Dette betyr at svarprosenten for ansatte i kommunale barnehager er ca. 65, mens svarprosenten for private barnehager er på ca. 28. En såpass lav responsrate innebærer at vi må tolke resultatene for ansatte i private barnehager med stor forsiktighet.

Hvilke ansatte har svart?

Respondentene i undersøkelsen fordeler seg slik på ulike kategorier ansatte:

Kategori	Antall	Prosent
Pedagogisk leder/barnehagelærer	103	41
Barne- og ungdomsarbeider/fagarbeider	46	19
Assistent	84	34
Annet	16	6
Totalt	249	100

41 prosent av respondentene har oppgitt at de har et annet morsmål enn norsk.

Problemstillinger som drøftes i notatet

Det har vært mye oppmerksomhet rundt situasjonen for sårbare barn og familier i tiden da barnehagene har vært stengt. Mange har vært bekymret for disse barna. For særlig sårbare barn kan barnehagen være et 'fristed', med viktige voksenpersoner som sikrer omsorg og god utvikling.

I nyhetsbrev nr. 2 fra Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap i Oslo kommune til bydelene og barnehagene, var de sårbare barna et tema:

Vi oppfordrer bydelene og skolene til å ha et særlig fokus på dette med barn i sårbare familier som kan ha et ekstra omsorgsbehov i den situasjonen vi står i nå. Ta gjerne kontakt med familier eller barn dere vet kan ha det ekstra tøft i disse dagene, og ta kontakt med barnevernet hvis dere er bekymret for barns sikkerhet eller helse (Oslo kommune, Informasjonsbrev 16.03.2020).

To dager senere, skriver byrådsavdelingen: «Hvis dere er bekymret for barn og familier så oppfordrer vi dere til å ta kontakt og høre hvordan det går» (Oslo kommune, Informasjonsbrev 18.03.2020).

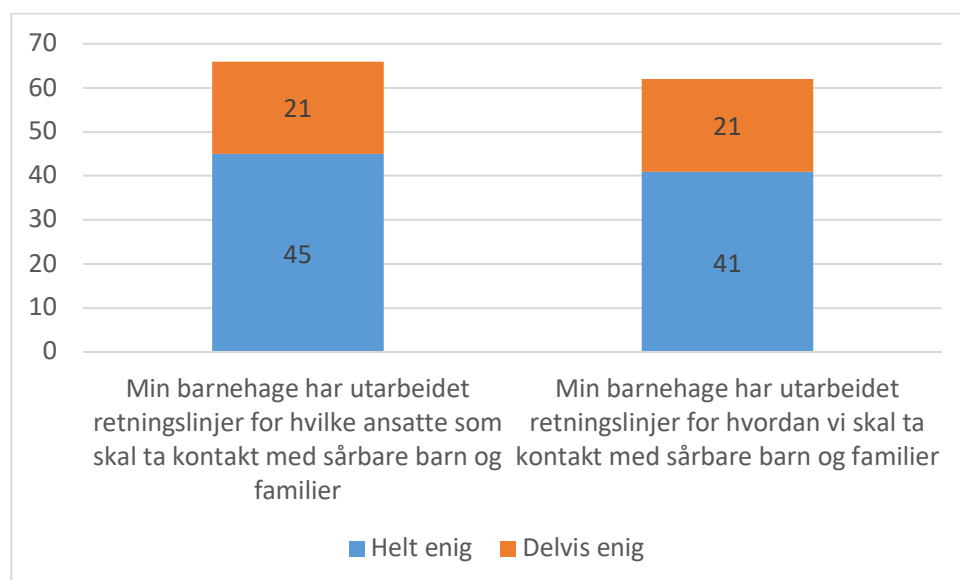
Oslo, og særlig de østlige bydelene, inkludert Bydel Søndre Nordstrand, har relativt høy andel familier som lever i vedvarende lavinntekt og er trangbodde (dette er nærmere beskrevet i REACH-notat 2/2020). Bydelen har høyere forekomst av innbyggere med redusert funksjonsevne, lav utdanning og lav inntekt sammenliknet med gjennomsnittet for Oslo (Oslo kommune, Bydelsfakta)¹. Det er også en del trangbodde familier i bydelen. Disse faktorene kan øke sårbarheten hos enkelte familier og barn.

Sårbare familier skulle få et tilbud om plass for barna i barnehagen i perioden med koronastenging, men det er usikkert hvor stor andel av disse barna som har benyttet seg av tilbudet. I dette notatet drøfter vi oppfølging av sårbare barn og familier. Har barnehagen hatt et opplegg for kontakt med disse familiene? I hvilken grad var de bekymret for enkeltbarn da barnehagen var stengt? Hvordan var samarbeidet med andre instanser om de sårbare familiene?

Organisering av arbeidet med sårbare barn og familier

Hvordan barnehagene har valgt å organisere arbeidet med de sårbare barna, og i hvilken grad de har nådd ut til dem, varierer antakelig mellom barnehager. Vi har stilt noen spørsmål til de ansatte om hvordan de opplever arbeidet med og situasjonen for de sårbare barna i perioden med koronastengte barnehager.

Figur 1. Barnehagenes retningslinjer for kontakt med sårbare barn og familier. N=249

¹ <https://bydelsfakta.oslo.kommune.no/bydel/sondrenordstrand/levekaar>

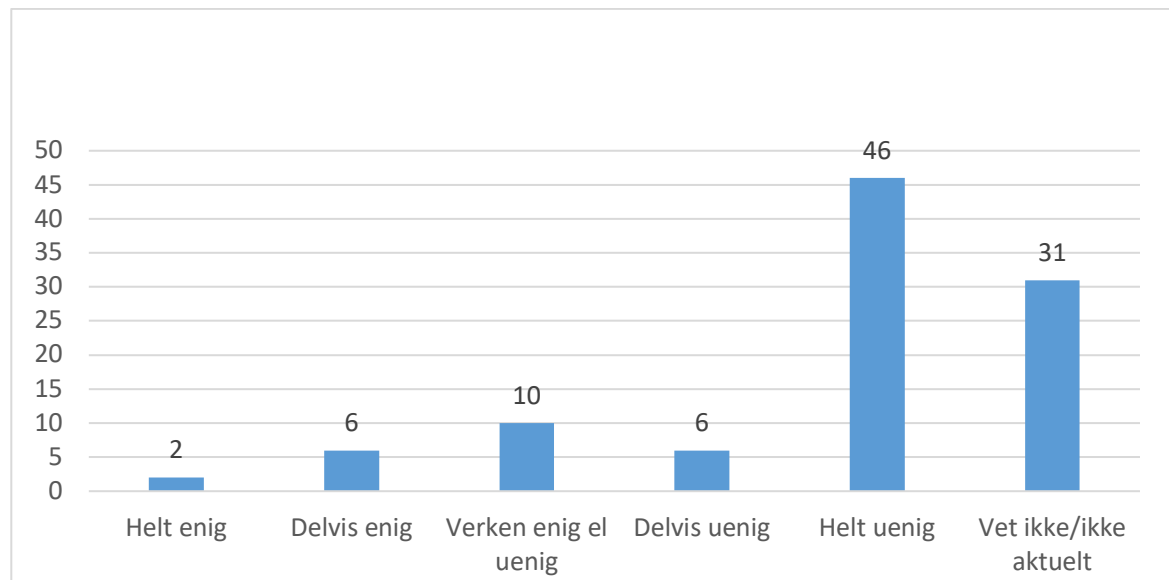
Svarene her (Figur 1) tyder på at et flertall av barnehagene laget retningslinjer for kontakt med sårbare familier, både hvem som skulle ta kontakt og hvordan denne kontakten skulle skje. Samtidig er én av fire ansatte helt uenig i dette, eller de vet ikke eller mener dette er uaktuelt for dem.

Det er her viktig å merke seg at styrerne i barnehagene ikke deltok i undersøkelsen. Oppfølging av sårbare barn og familier som styrerne har tatt seg av, er derfor ikke fanget opp i våre data.

Er det familier som *ikke* er blitt kontaktet?

I hvilken grad har barnehagene faktisk klart å nå ut til de sårbare barna og familiene i perioden med koronastengte barnehager? Vi spurte de ansatte om de kjente til sårbare barn som ikke var kontaktet av barnehagen (Figur 2).

Figur 2. *Jeg kjenner til foreldre med sårbare barn som ikke er blitt kontaktet i denne perioden.* N=249

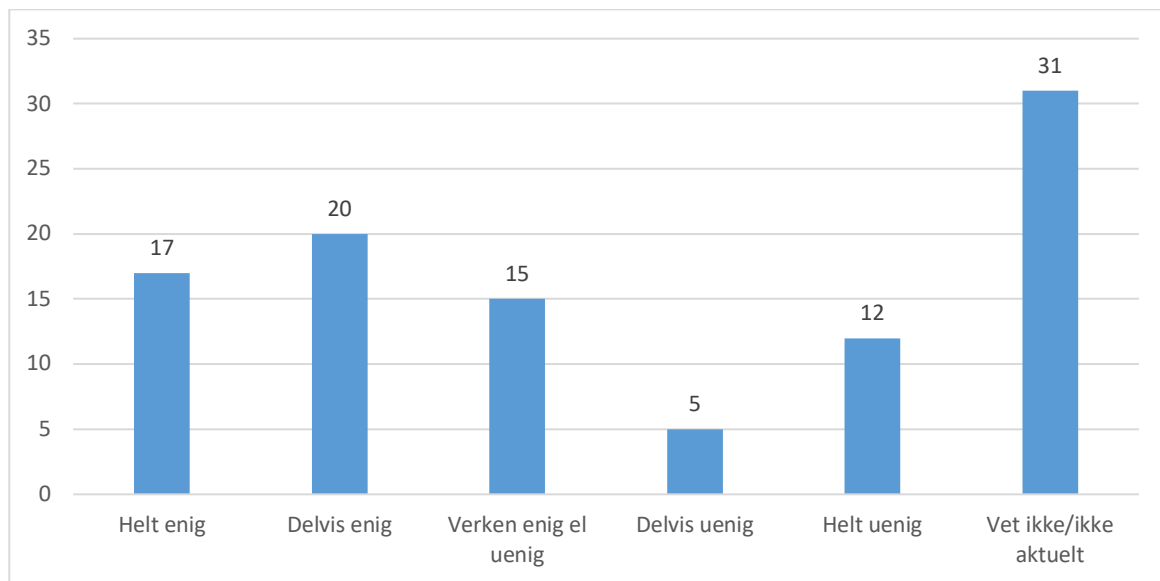

Det er få barnehageansatte som sier at de kjenner til foreldre med sårbare barn som ikke er kontaktet i koronaperioden (Figur 2). Andelen pedagogiske ledere/barnehagelærere som er helt uenig i en slik påstand, er omtrent 60 prosent. Samtidig svarer nesten 20 prosent av pedagogiske ledere/ barnehagelærere og nesten 40 prosent av assistentene/fagarbeiderne at de ikke vet eller at det er uaktuelt for dem. Som nevnt over, kan dette skyldes at kontakt med sårbare familier kan ha blitt vurdert som en oppgave for styrerne.

I hvilken grad benyttet foreldre seg av tilbud om barnehageplass under koronatiden?

Vi har også bedt de ansatte ta stilling til en påstand om at mange foreldre som ble tilbudt barnehageplass i koronaperioden, takket nei til tilbudet (Figur 3). Over én av tre ansatte svarer bekreftende på dette. Det er relativt små forskjeller mellom ansattgrupper. Også her er det en stor andel som svarer 'Vet ikke/ikke aktuelt'.

Figur 3. Mange av foreldrene som får tilbud om barnehageplass benytter seg ikke av tilbudet. N=249

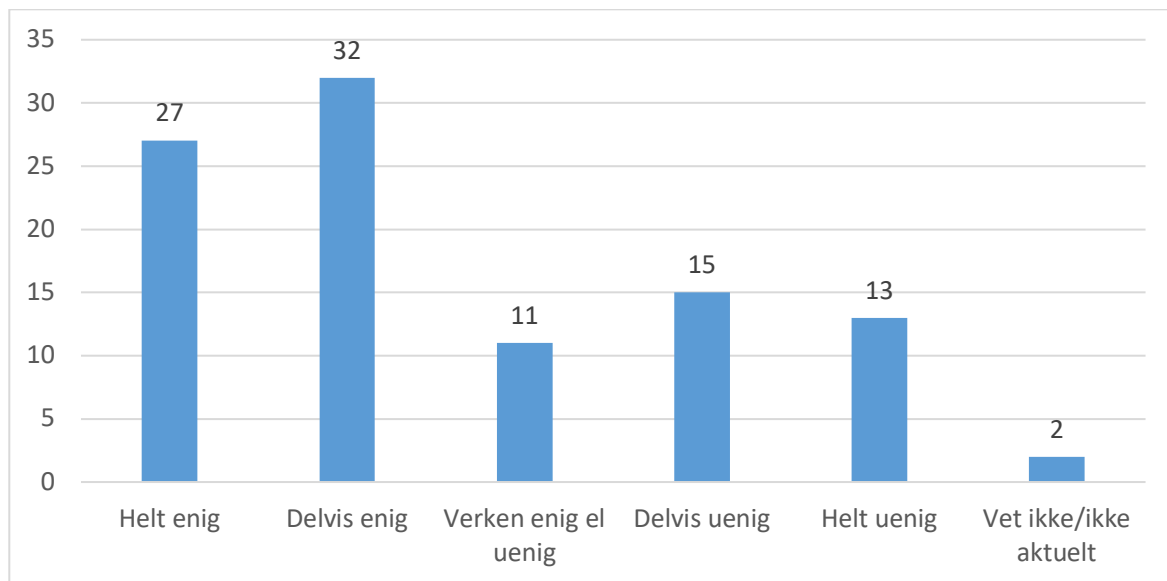
Det er relativt få ansatte som svarer at de er helt/delvis enig i påstanden «Det er familier som ikke vil snakke med oss når vi tar kontakt». 14 prosent, dvs. 33 ansatte, mener at det er vanskelig å få kontakt med enkelte familier. Også her er det mange som ikke vet eller mener at dette er en problemstilling som ikke er aktuelt for dem: drøyt én av tre ansatte totalt, og nesten halvparten av assistentene/fagarbeiderne, svarer dette. Igjen kan dette skyldes at barnehagene kan ha definert kontakt med sårbare familier som styrernes oppgave.

Bekymring for barna

Mange fagfolk har uttalt en sterk bekymring for at sårbare barn og familier skal oppleve koronasituasjonen, med stengte barnehager og skoler, som spesielt vanskelig. Vi har stilt de ansatte i barnehagene i Søndre Nordstrand spørsmål om hvordan de vurderer situasjonen for barna som er hjemme, og spesielt de sårbare barna.

Figur 4 viser at en betydelig gruppe ansatte er bekymret for enkelte av barna som er hjemme i koronaperioden. Omtrent seks av ti uttrykker en slik bekymring. Det er små forskjeller mellom pedagogiske ledere/barnehagelærere og assistenter/faglærte i dette. Nærmere analyse av sammenhengen mellom bekymring for barna som er hjemme og opplevelse av koronasituasjonen som krevende tyder på at de som er bekymret for barna, også opplever hverdagen under koronasituasjonen som betydelig mer krevende. Hvorvidt dette speiler en faktisk sammenheng, kan ikke våre data gi et sikkert svar på.

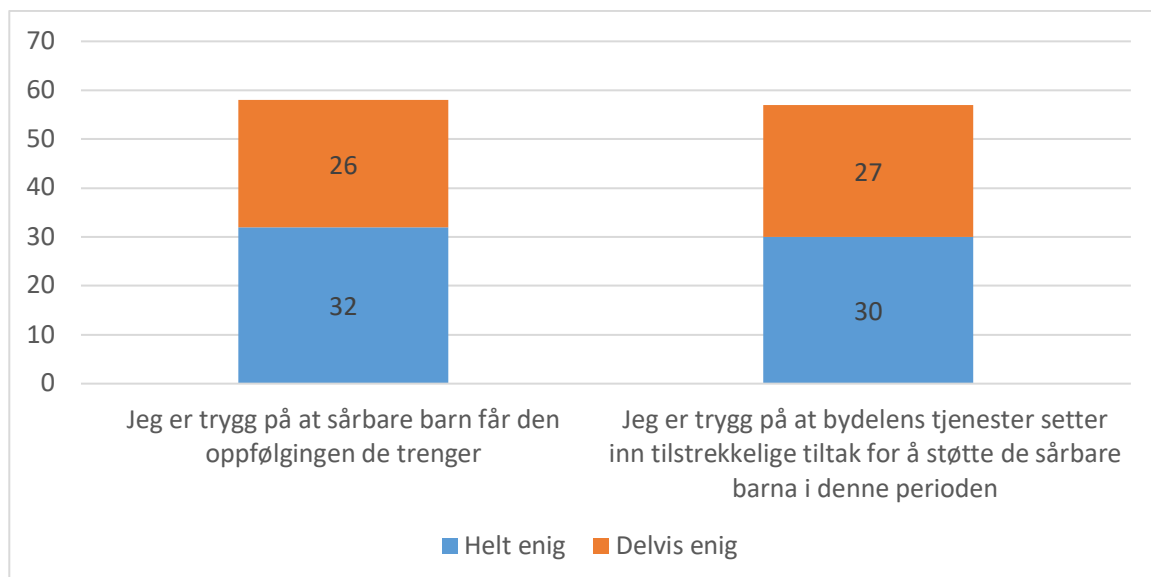
Figur 4. Jeg er bekymret for flere av barna som nå er hjemme på grunn av koronasituasjonen. N=249

Ikke enhetlig oppfatning om at de sårbare barna får hjelp

Vi har nå sett at det er mye bekymring rundt enkelte barn blant de ansatte i barnehagen. Men i hvilken grad er de trygge på at de sårbare barna får god hjelp? Vi har bedt de ansatte ta stilling til to påstander om dette (Figur 5).

Figur 5. Barnehageansattes oppfatning av støtte til sårbare barn. N=249

Våre data viser at barnehageansatte er splittet i synet på om sårbare barn får tilstrekkelig oppfølging og støtte i koronasituasjonen. I underkant av en tredel er ganske sikker på dette, mens omtrent én av fire er delvis enige, mens noe mindre enn halvparten av de ansatte er uenig i eller usikre på om oppfølgingen av de sårbare barna er god nok. Det er relativt små forskjeller mellom ansattgruppene rundt dette, men de pedagogiske lederne/barnehagelærerne er noe mer kritiske til den hjelpen som

gis de sårbare barna enn assistentene/fagarbeiderne, som i større grad svarer at de ikke vet, eller mener at problemstillingen ikke er aktuell for dem.

En nærmere analyse av dataene viser at de som er rimelig trygge på at barna får den oppfølgingen de trenger, er gjennomgående mindre bekymret for barn som er hjemme i koronaperioden enn de som mener de ikke får god nok oppfølging.

Samarbeid med andre tjenester om de sårbare barna

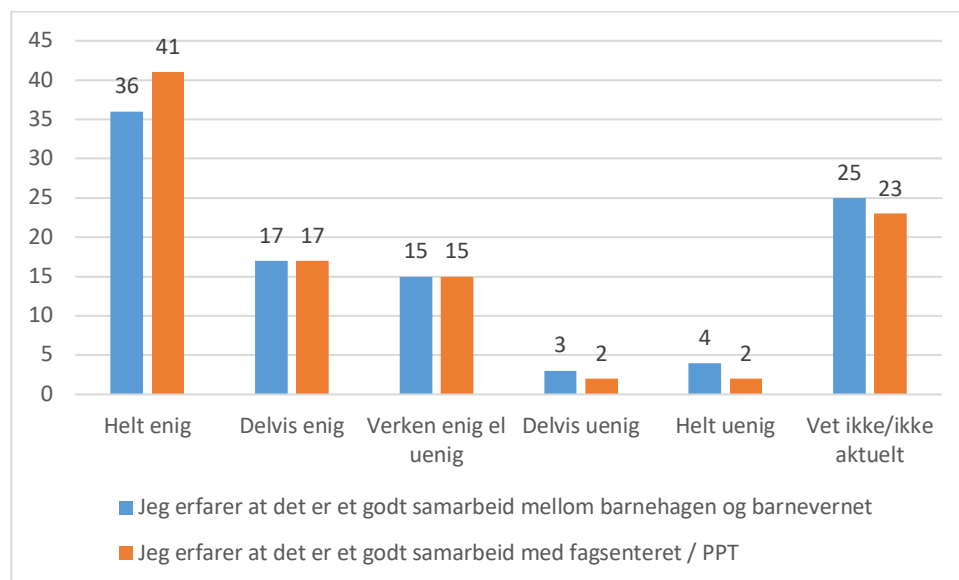
For noen av barna trenger barnehageansatte kontakt med barnevernet eller fagsenteret/PPT for vurdering eller hjelp. Vi har spurt de ansatte i barnehagen om de har kontaktet andre hjelpeinstanser for barn de er bekymret for i perioden med koronastengte barnehager.

Totalt fire prosent av de ansatte sier at de har kontaktet barnevernet fordi de har vært bekymret for ett eller flere barn i denne perioden. Tre prosent totalt har kontaktet fagsenteret/PPT på grunn av bekymringer for barn. Pedagogiske ledere/barnehagelærere har gjort dette noe mer enn assistenter/faglærte.

Vi har også spurt de ansatte om deres erfaring med barnevernet og fagsenteret/PPT. Disse spørsmålene er stilt generelt, og ikke spesielt knyttet til situasjonen med korona.

Mange ansatte i barnehagene har ganske god erfaring med samarbeid med hjelpetjenestene (Figur 6). Opplevelsen av fagsenteret/PPT er noe bedre enn opplevelsen av barnevernet. Det er veldig få som er uenig i en påstand om godt samarbeid med tjenestene. For begge tjenestene gjelder at assistentene/fagarbeiderne er noe mer fornøyd enn de pedagogiske lederne/barnehagelærerne.

Figur 6. *Ansattes erfaring med samarbeid med barnevernet og fagsenteret/PPT. Prosentvis fordeling. N=249*

Vi har også undersøkt om det er noen sammenheng mellom tilfredshet med samarbeidet og hvorvidt den ansatte har hatt kontakt med tjenestene i koronaperioden.

Veldig få barnehageansatte har kontaktet barnevernet eller fagsenteret i denne perioden, så tallene er små. Likevel kan vi se en tendens til at de som har hatt kontakt med barnevernet den siste tiden, også er mer fornøyd med samarbeidet. Dette kan virke begge veier: de som er mer tilfreds med

samarbeidet, kan ha en lavere terskel for å ta kontakt. Men det kan også være slik at de som har hatt kontakt, har hatt en positiv erfaring, og derfor vurderer samarbeidet som bedre. Vi finner ikke en like klar sammenheng for kontakt med fagsenter/PPT, men her er tallene for kontakt enda mindre.

Avslutning: Ansatte oppmerksomme på de sårbare barna og familiene under koronakrisen

Svarene fra ansatte i vår undersøkelse tyder på at barnehagene har vært oppmerksomme på behovet for å følge opp sårbare barn og familier mens barnehagen var koronastengt. To av tre svarte at de har laget opplegg for kontakt med sårbare barn og familier, og veldig få svarte at de vet at enkelte sårbare familier *ikke* er blitt kontaktet. Det ser ut til at ganske mange familier som fikk tilbud om plass, ikke benyttet seg av tilbudet.

Et flertall av de ansatte sier at de var bekymret for barn som var hjemme i denne situasjonen. Selv om mange var trygge på at sårbare barn fikk nødvendig oppfølging, var de som var usikre på dette, mer bekymret for barna. Bare et fåtall ansatte svarte at de hadde kontaktet andre hjelpetjenester for barn i denne perioden, og erfaringene med disse tjeneste var jevnt over gode.

Det er betegnende for flere av spørsmålene om sårbare barn at mange ansatte svarer 'vet ikke' eller 'ikke aktuelt'. Dette kan bety at oppgaver knyttet til sårbare barn og familier i stor grad var ivaretatt av barnehagens styrere, som ikke har deltatt i undersøkelsen. Oppgavefordeling mellom grupper av ansatte og virkemidler i oppfølgingen av sårbare barn, vil være interessante temaer å følge opp i senere studier.